

A növekedés kovásza*

Rózsás Tamás

A XVIII–XIX. század fordulójának neves közgazdásza, David Ricardo a merkantilistákkal szemben azzal érvelt a szabad kereskedelem mellett, hogy rámutatott az országok komparatív előnyeiből a nemzetközi munkamegosztás és specializáció révén fakadó többlet lehetőségére. A komparatív előny ráadásul a fejletlen, szegény országok magas jövedelemegyenlőtlenségének csökkenéséhez is hozzájárul, hiszen ha ezek az országok alacsony képzettségű munkaerővel előállítható termékeket exportálnak, az megnöveli az ilyen munkavállalók iránti keresletet az adott országban, ezen keresztül csökkentve a jövedelmi egyenlőtlenségeket.

A globalizáció XVIII. századi első hullámára, Amerika és Európa viszonylatában ez a modell rendben működött is. A közelmúlt adatai azonban megcáfolni látszanak a modell érvényességét. 1988 és 2008 között ugyanis a gazdag és szegény országok jövedelemeloszlásával mért globális egyenlőtlenség a Világbank adatai szerint csökkent, az országokon belüli egyenlőtlenségeket tekintve azonban már nem ilyen rózsás a helyzet, hiszen sok szegény országban nőttek az országon belüli egyenlőtlenségek. A fejlődő országokban növekvő egyenlőtlenség tehát azt jelzi, hogy az elmélet frissítésre szorul. Erre tett kísérletet a Harvard University professzora, a 2007-ben Nobel-díjat kapott Eric Maskin a Lindai Közgazdaságtudományi Találkozón.

Maskin elmélete szerint a képzetlen munkások termelékenyebbek, ha képzett munkásokkal dolgoznak együtt, illetve menedzsert adva egy csoporthoz, többlet javíthatunk annak teljesítményén, mint egy következő dolgozó hozzáadásával. Maskin négy osztályba sorolja a munkavállalókat: képzett munkások gazdag országokban (A), képzetlen munkások gazdag országokban (B), képzett munkások szegény országokban (C), képzetlen munkások szegény országokban (D). Fontos, hogy szerinte a B csoport tagjai valószínűleg termelékenyebbek a C csoport tagjainál.

Mielőtt a globalizáció mai hulláma az 1980-as években elindult, a fejlődő országokban a képzett és képzetlen munkavállalók együtt dolgoztak, ami javította a képzetlenek (a D csoport) termelékenységét, ezzel csökkentve az egyenlőtlenségeket. Az utolsó globalizációs hullám azonban megváltoztatta ezt, mivel a fejlődő orszá-

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Rózsás Tamás a Magyar Nemzeti Bank elemzője. E-mail: rozsast@mn.hu.

A szemle az Economist 2014. augusztus 23-i számában megjelent és a Globális monetáris figyelő 2015. évi első számban feldolgozott Revisiting Ricardo című kézirat gondolatai alapján készült.

gok képzett munkavállalói könnyebben dolgoznak együtt fejlett országok képzetlen munkavállalóival, mint korábban. Emiatt a *B csoportba* tartozókkal együtt dolgozó *C csoportba* tartozók jövedelme növekszik, a magukra hagyott *D csoport* tagjaié pedig csökken.

A köztes termékek virágzó külkereskedelme felértékeli a fejlődő országok képzett dolgozóit. Mexikóban például az exportáló cégek 60%-kal magasabb bért fizettek munkavállalóiknak, mint a nem exportálók, Indonéziában pedig a külföldi tulajdonú cégek fehérgalléros munkavállalói 70%-kal keresnek többet a helyi cégek hasonló munkatársainál.

Maskin érvelésének gyengesége abban rejlik, hogy nem támasztja alá adatokkal, hogy a képzett munkaerő valóban hasznot húz a folyamatból. Viszont ha Maskinnak igaza van, akkor a globalizáció szószólóinak ki kell találniuk, hogyan lehet annak hasznát learatni anélkül, hogy hátrahagyjuk a szegény országok szegény munkavállalóit.

Maskin érvelésének Magyarország számára is vannak tanulságai. Egyrészt érdemes keresni és megtalálni a képzett munkaerő itthon tartásának eszközeit, hiszen ezzel nő az esélye a hazai képzetlen munkaerő termelékenységének és jövedelmének növekedésére is. Másrészt törekedni kell arra, hogy a képzett hazai munkavállalók inkább a hazai képzetlen munkavállalókkal dolgozzanak együtt, mint más, nálunk fejlettebb országok képzetlen munkavállalóival. Erre jó lehetőségeket kínálhatnak a hazai képzetlen munkavállalókat is foglalkoztatni tudó hazai ipari beruházások. Végül Maskin eredményei alapján érdemes elgondolkodni a hazai vezetőképzés megerősítésén, megújításán is, hiszen ha egy menedzser hozzáadása többet javít egy csoport teljesítményén, mint egy további dolgozóé, akkor Magyarországnak jól képzett menedzserekre is szüksége van, mert ez lehet a növekedés kovácsa.